

ПОРЯДОК МОБІЛІЗАЦІЇ до Збройних сил України

Черговість мобілізації

Згідно п. 5 Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» №69/2022 від 24 лютого 2022 року, генеральному штабу Збройних Сил України доручено визначити черговість та обсяги призову військовозобов'язаних, резервістів та в межах загального строку мобілізації.

На момент цієї публікації генеральний штаб не оприлюднив нормативний акт, що визначає черговість і обсяги мобілізації.

Єдиним джерелом інформації про черговість мобілізації є усний коментар начальника Управління персоналу штабу Командування Сухопутних військ Збройних Сил України Романа Горбача.

В першу чергу було мобілізовано резервістів першої черги і резервістів, які уклали контракт на проходження служби у військовому резерві. Ця категорія не потребує військової підготовки. Цих військовослужбовців вже залучали до проходження служби.

На даний момент проводиться мобілізація осіб, які вже проходили службу і мають певний досвід на відповідних посадах. Ці особи теж можуть бути одразу залучені до виконання завдань з оборони.

Решта громадян також залучається до мобілізації і спрямовуються до навчальних центрів.

Звільнення від мобілізації

НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ ПРИЗОВУ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ під час мобілізації військовозобов'язані:

- **заброньовані** на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- **визнані** в установленому порядку особами з інвалідністю або визнані відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін до шести місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);
- **жінки та чоловіки**, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років
- **жінки та чоловіки**, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років
- **жінки та чоловіки**, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років;
- **жінки та чоловіки**, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину, хвору на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворюван-

ня нирок IV ступеня, дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

- **жінки та чоловіки**, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина, яка є особою з інвалідністю I чи II групи,
- **усиновителі**, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, на утриманні яких перебувають діти сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, віком до 18 років
- **зайняті постійним доглядом** за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;
- **мають дружину** (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю та/або одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалід-

ністю I чи II групи; опікуни (піклувальники) особи з інвалідністю, визнаної судом недієздатною або обмежено дієздатною;

- **особи зайняті** постійним доглядом за особою з інвалідністю I групи;
- **особи зайняті** постійним доглядом за особою з інвалідністю II групи або за особою, яка за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребує постійного догляду;
- **зайняті постійним** доглядом за особами, що його потребують, відповідно до законодавства України, в разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;
- **народні депутати** України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- **працівники органів** військового управління (органів управління), військових частин (підрозділів), підприємств, установ та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Національної поліції України, податкової міліції, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Державної виконавчої служби України, Управління державної охорони України;
- **інші військовозобов'язані** або окремі категорії громадян у передбачених законами випадках.

ПОРЯДОК МОБІЛІЗАЦІЇ до Збройних сил України

Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

- **здобувачі** фахової передвищої та вищої освіти, асистенти-стажисти, аспіранти та докторанти, які навчаються за денною або дуальною формами здобуття освіти;
- **наукові** і науково-педагогічні працівники закладів вищої та фахової передвищої освіти, наукових установ та організацій, які мають вчене звання та/або науковий ступінь, і педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, за умови що вони працюють відповідно у закладах вищої чи фахової передвищої освіти, наукових установах та організаціях, закладах загальної середньої освіти за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки;
- **жінки та чоловіки**, чий близький родич (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати, дід, баба або рідний (повнорідний, неповнорідний) брат чи сестра) загинули або пропали безвісти під час проведення антитерористичної операції з числа:
- **військовослужбовців** або працівників утворених відповідно до законів України військових формувань, що захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;
- **працівників підприємств**, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та загинули або пропали безвісти під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення;
- **осіб**, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, за умови що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;
- **осіб**, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, і виконували завдання антитерористичної операції у взаємодії з утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

Не підлягають призову на військову службу під час часткової мобілізації протягом шести місяців з дня звільнення з військової служби військовозобов'язані з числа громадян, які проходили військову службу за призовом під час мобілізації та були звільнені зі служби у запас (крім військовослужбовців, зарахованих на службу у військовому оперативному резерві першої черги). Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

Медичний огляд військовозобов'язаних під час мобілізації

Питання медичного огляду регулюється розділом II Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України,

затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 14.08.2008 №402.

Медичний огляд військовозобов'язаних проводиться за рішенням військового комісара військово-лікарської комісії (далі – ВЛК) військових комісаріатів.

Кожний військовозобов'язаний оглядається хірургом, терапевтом, невропатологом, психіатром, окулістом, оториноларингологом, стоматологом, дерматологом, а за медичними показаннями і лікарями інших спеціальностей.

Військовозобов'язані, визнані непридатними до військової служби, повторно оглядаються ВЛК військових комісаріатів за місцем проживання

після обов'язкового обстеження у спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах.

Перед оглядом військовозобов'язаних їм проводиться рентгенологічне (флюорографічне) обстеження органів грудної клітки, загальний аналіз крові, визначаються група крові та резус-належність (особам, у яких немає відповідної відмітки у військовому квитку), ЕКГ, дослідження сечі. Особам, яким більше 40 років, обов'язково проводиться вимір внутрішньоочного тиску, дослідження крові на цукор.

До початку огляду військовий комісаріат на всіх військовозобов'язаних отримує дані із психоневрологічних, протитуберкульозних, шкірно-венеричних диспансерів, наркологічних закладів (на тих, що перебувають на обліку у вказаних диспансерах, закладах, – витяг з історії хвороби), на осіб, що визнані інвалідами, – дані з органів соціального забезпечення, також медичну картку амбулаторного

хворого (облікова форма МОЗ України № 025) з поліклінік та медико-санітарних частин за місцем проживання, роботи або навчання.

Зазначені документи з відомостями із вищевказаних диспансерів (закладів), а на офіцерів і прапорщиків (мічманів) запасу також особові справи військового комісаріату до початку огляду подає для вивчення у ВЛК.

У разі коли лікарям ВЛК військового комісаріату важко остаточно визначити стан здоров'я військовозобов'язаного, він направляється на амбулаторне або стаціонарне обстеження у лікувально-профілактичний заклад МОЗ України з подальшим оглядом ВЛК військового комісаріату. Якщо обстеження проводилось у військовому лікувальному закладі, то огляд проводиться госпітальною (гарнізонною) ВЛК.

Постанова ВЛК регіонів може бути оскаржена у ЦВЛК або у судовому порядку.

ПОРЯДОК МОБІЛІЗАЦІЇ до Збройних сил України

Бойова підготовка мобілізованих

Представник Генерального штабу повідомив, що жодний військовозобов'язаний не буде залучений до бойових дій за відсутності попередньої бойової підготовки. А саме, громадяни України, які не проходили військової служби, можуть бути мобілізованими до центрів ЗСУ для навчання. Така підготовка в навчальних центрах проходитиме за скороченими термінами (7-20 днів в залежності від складності спеціальності).

Бойова підготовка мобілізованих регламентується Порядком організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву, затвердженим постановою КМУ від 29 грудня 2021 року № 1443.

Наведений порядок передбачає попередню загальновійськову підготовку осіб, які були залучені до оборони держави, що складається з теоретичної і практичної складової.

Базова підготовка проводиться у формі навчальних занять із загально-військових дисциплін та навчальних зборів, які застосовуються у Збройних Силах та інших утворених відповідно до законодавства військових формуваннях, за відповідними програмами.

Громадяни зобов'язані прибути до визначених місць збору в установлений час у день початку заходів підготовки.

Навчання громадян умінню ведення вогню з визначених видів зброї бойовими патронами проводиться на стрільбищах і в тирах військових частин, вищих військових навчальних закладів, громадської організації "Товариство сприяння обороні України" і спортивних організацій.

Основним методом підготовки є практичні заняття, на які відводиться не менш як 70 відсотків навчального часу.

Постановка на облік

Всі військовозобов'язані громадяни України **зобов'язані** бути приписаними до Центру комплектування та соціальної підтримки (військомат) за місцем проживання.

У випадку, якщо військовозобов'язаний змінив місце проживання, він **зобов'язаний стати на облік** у «військомат» за новим місцем проживання.

Тобто особи, які під час бойових дій перемістились до західних регіонів **зобов'язані з'явитися до «військомату»** в районі свого тимчасового місцезнаходження.

Вручення повістки

Процедуру вручення повістки під час мобілізації чинним законодавством врегульовано не чітко.

Згідно п. 8 Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» №69/2022 від 24 лютого 2022 року, місцевим органам виконавчої влади у взаємодії з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, за участю органів місцевого самоврядування та із залученням підприємств, установ та організацій усіх форм власності, фізичних осіб – підприємців доручено організувати та забезпечити у встановленому порядку своєчасне оповіщення і прибуття громадян, які призиваються на військову службу.

З огляду на вищенаведене, представники місцевих органів виконавчої влади (обласні, районні адміністрації),

місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські Ради) і роботодавці мають право надавати громадянам повістки до військомату.

Доказом отримання громадянином повістки є його власноручний підпис на бланку повістки.

Конституція України передбачає обов'язок громадянина захищати Україну. Тому громадянин не має право відмовитися від підпису на бланку повістки.

Усне запрошення до «військомату» не є повісткою.

Також необхідно зазначити, що поліцейські, в установленому законом порядку, мають право і зобов'язані проводити розшук, затримання і доставку до «військоматів» виключно громадян які ухиляються від призиву саме на строкову службу.

Однак чинне законодавство не містить норми, яка б надавала поліцейським право проводити розшук, затримання і доставку до «військоматів» громадян для призиву під час мобілізації.

Таким чином, представники поліції не мають права проводити розшук, затримання і доставку до «військоматів» громадян для призиву під час мобілізації.

ПОРЯДОК МОБІЛІЗАЦІЇ до Збройних сил України

Відповідальність

Відповідальність за ухилення від обліку

Чинне законодавство передбачає адміністративну відповідальність за порушення законодавства про військовий облік.

Згідно ст. 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, за порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку тягне за собою накладення штрафу. Тобто військовозобов'язаний, що не став на облік у «військоматі» за своїм поточним міс-

цезнаходженням може бути оштрафованим на суму до **1 700 грн.**

У випадку відсутності реєстрації у «військоматі» військовозобов'язаний може бути попереджений представ-

ником «військомату» про необхідність постановки на облік.

У випадку неявки особу може бути **притягнуто до кримінальної відповідальності.**

Згідно ч.1 ст. 337 КК України, ухилення військовозобов'язаного від військового обліку після попередження, зробленого представником «військомату», карається штрафом **8500 грн** або виправними роботами **на строк до одного року.**

Відповідальність за ухилення від мобілізації

Чинне законодавство передбачає адміністративну відповідальність за ухилення від мобілізації.

Згідно ст. 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, за порушення вимог законодавства про мобілізацію передбачено штраф. Тобто особа, яка отримала повістку, але не з'явилася до «військомату» може бути оштрафована на суму до **5 100 грн.**

Згідно ч.2 ст. 337 КК України, ухилення військовозобов'язаного, резервіста від навчальних (спеціальних) зборів, карається штрафом до **11 900 грн.** або виправними роботами на строк до **двох років.** Тобто за ухилення від мобілізації особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

Оскарження дій, пов'язаних із мобілізацією

ПО-ПЕРШЕ, скарги на незаконні дії представників «військоматів», пов'язані із процесом мобілізації можуть бути в усній формі викладені на гарячій лінії Міністерства Оборони: 0-800-500-410, 0-800-500-442, 044-454-44-99.

ПО-ДРУГЕ, скарги на порушення законодавства під час мобілізації подаються керівнику Центру комплектування та соціальної підтримки (воєнко-

му). Скарга має містити детальний опис обставин порушення і клопотання про припинення порушення.

ПО-ТРЕТЄ, у випадку відсутності належної реакції «воєнкома», незаконні дії, що стосуються мобілізації можуть бути оскаржені до адміністративного суду. Для отримання правової допомоги з цього питання необхідно звернутися до адвоката.

Територіальна оборона

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА є одним із елементів національного супротиву. Завданням Територіальної оборони є збройний спротив агресору на певній території, в незалежності від того, чи є ця територія окупованою.

Вступ до лав Територіальної оборони є добровільним.

Для вступу до Територіальної оборони громадин має звернутися до місцевого органу Територіальної оборони.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

за підтримки програми Агентства США за міжнародного розвитку (USAID) «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

УКРАЇНЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ